

5.1 ČESKÝ JAZYK

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Český jazyk vychází ze vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. Hlavním cílem vyučovacího předmětu je vést žáka k získání dobré úrovně jazykové kultury a mateřského jazyka, které patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání, a vybavit žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání. Dále vytvořit předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu Český jazyk má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří specifických složek: komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých specifických složek vzájemně prolíná.

V komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku textu a jeho výstavbu.

V jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy.

Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídít je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění. Český jazyk se tak od počátku vzdělávání stává nejen nástrojem získávání většiny informací, ale i předmětem poznávání.

V literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Vyučovací předmět Český jazyk se vyučuje v primě až kvartě s hodinovými dotacemi pro jednotlivé ročníky odpovídajícími učebnímu plánu. Průřezová témata jsou realizována formou různě dlouhých projektů. Začlenění průřezových témat, ve kterých je konkretizována návaznost a prolínání s vyučovacím předmětem Český jazyk.

Ročník	1	2	3	4
Počet hodin	5	4	4	4

Výuka je organizována zpravidla v budově školy. Filmová, divadelní představení, besedy, exkurze apod. se realizují mimo budovu u pořádajících organizací.

Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Český jazyk

Volí cestu ke konkretizovaným výstupům vyučovacího předmětu bez ostrých hranic. Podílí se na výstavbě vyučovací hodiny, dle možností jazykovou, literární, komunikační a slohovou výchovou.

Vyhledává informační zdroje mimo školu, prezentuje svou snahu.

Podporuje zvyšování čtenářské gramotnosti žáků.

Využívá dostupných nebo vlastních materiálů blízkých každodennímu životu žáků, tiskoviny volí přednostně z regionu školy. Pracuje s vlastními chybami.

Prezentuje své myšlenky a názory v písemné (počítačové) podobě, např. ve školním, třídním časopise, webových stránkách školy apod.

Volí metody a formy (prezentace, výpočetní technika, poster, vlastní výpisky apod.) práce podporující zájem žáků o mateřský (český) jazyk, vytváří dostatek stimulů pro aktivní práci žáků.

Vede žáky k používání jazykových příruček.

Využívá automatické opravy textu prostřednictvím ICT a zná jejich omezení.

Při zadávání slohových prací a výběru témat literární výchovy přihlíží k zájmům žáků a k aktuálním otázkám regionu.

Své výroky promýšlí, plynule se vyjadřuje v mezích slušného chování.

Nepřeceňuje význam pravopisu, volí jevy základní.

Vede žáky ke zdokonalování jejich vyjadřovacích schopností a dovedností.

Rozhoduje o výběru a zařazení doplňujícího učiva.

Zařazuje průřezová témata dle organizace jednotlivých projektů.

KOMPETENCE K UČENÍ

- Vedeme žáky k zodpovědnosti za jejich vzdělávání a za jejich budoucnost" - připravujeme je na celoživotní učení.
- Ve výuce zřetelně rozlišujeme základní (nezbytné, klíčové, kmenové) učivo a učivo rozšiřující (doplňující).
- Učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace v literatuře a na internetu.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- Na modelových příkladech ve svých předmětech naučíme žáky algoritmu řešení problémů.
- Podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení problémů.
- Ve škole i při mimoškolních akcích průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů prakticky zvládají.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- Podporujeme různé formy komunikace na mezinárodní úrovni v rámci Evropy i světa.
- Klademe důraz na kulturní úroveň komunikace.
- Vedeme žáky k tomu, aby otevřeně vyjadřovali svůj názor podpořený logickými argumenty.
- Učíme žáky publikovat a prezentovat své názory a myšlenky (školní časopis, místní tisk, web, ppt. prezentace apod.).
- Vedeme žáky k pozitivní prezentaci a reprezentaci svojí osoby a svojí školy na veřejnosti.
- Připravujeme žáky na zvládnutí komunikace s jinými lidmi v obtížných a ohrožujících situacích.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

- Učíme žáky pracovat v týmech, učíme je vnímat vzájemné odlišnosti jako podmínku efektivní spolupráce.
- Rozvíjíme schopnost žáků zastávat v týmu různé role.
- Učíme žáky kriticky hodnotit práci (význam) týmu, svoji práci (význam) v týmu i práci (význam) ostatních členů týmu.
- Podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci vzájemně potřebují.
- Podporujeme integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do třídních kolektivů.

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- Netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování žáků, zaměstnanců školy i rodičů.
- Na konkrétních modelových příkladech demonstrujeme pozitivní a negativní projevy chování lidí.
- Podporujeme různé formální i neformální způsoby spolupráce s obcí, policií, složkami IZS apod.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Žádnou práci netrestáme. Kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme.
- Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky.
- Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými profesemi - cíleně ujasňujeme představu žáků o reálné podobě jejich budoucího povolání a o volbě vhodného dalšího studia.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák

- 1.1. odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji
- 1.2. rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru
- 1.3. rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj
- 1.4. dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci
- 1.5. odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru
- 1.6. v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči
- 1.7. zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu
- 1.8. využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát
- 1.9. uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
- 1.10. využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák

- 2.1. spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova
- 2.2. rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh
- 2.3. samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami
- 2.4. správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci
- 2.5. využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace
- 2.6. rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí
- 2.7. v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovtvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí
- 2.8. rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák

- 3.1. uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla
- 3.2. rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora
- 3.3. formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo
- 3.4. tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie
- 3.5. rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní, svůj názor doloží argumenty
- 3.6. rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele
- 3.7. uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře
- 3.8. porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování
- 3.9. vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích

<ul style="list-style-type: none"> - podává informace stručně a zřetelně - využije různých forem infor. textu - vyhledá hlavní myšlenku textu - stylizuje dopis, používá kultivovaný písemný projev - napíše 2 pololetní slohové práce - používá literaturu jako zdroj poznání a prožitků - uvede základní znaky poezie - rozliší sloku od verše, lyriku od epiky - chápe smysl rýmů, rozliší druhy rýmů, a rozpozná základní básnické umělecké prostředky - reprodukuje přečtený text, zhodnotí hlavní postavy - odliší pověst a báje od pohádky - vysvětlí vznik bajky - vysvětlí znaky dobrodružné literatury - posoudí vztah literatury k životu - poodhalí tajemství hry se slovy - naučí se z paměti 2-3 básně či dram.text - zpracuje připravené podklady pro literární exkurzi a vyvodí závěry z jejího absolvování - poučeně sleduje film a nebo divadelní představení - seznámí se s příslušným stupněm kurzu bibliografické gramotnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - popis - zpráva a oznámení - výpisky, výtah - dopis, SMS, e-mail Literární výchova - lidová slovesnost - poezie - pohádky, pověsti, báje - dobrodružné příběhy - povídky se zvířecím hrdinou - humanistická literatura, hra se slovy - literárně výchovné aktivity 	<p>T,Ú, MoS, E, KMD, R, PS, PP, BČD, Pú, ŘR, V, Jh, Pv2, R+D, R</p>	<p>Mediální výchova 3</p> <p>OVO : 3.1, 3.3, 3.6, 3.9</p> <p>PT : Osobnostní a sociální výchova 1.1, 1.2., 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1</p> <p>Multikulturní výchova 1, 3, 5</p>
---	---	---	--

<p>popisu, dokáže využívat různé informační zdroje.</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozliší hlavní myšlenky textu a dokáže je vyjádřit v souvislém zestručněném textu - porovnává rozdíly mezi klas. a moderní pohádkou - odhalí skryté významy slov i celých textů - pochopí slovní humor, orientuje se ve slovních hříčkách - snaží se pochopit vztahy mezi lidmi, orientuje se v různých formách zpracování tématu - rozšíří si vědomosti v oblasti teorie verše - vyhledává ve slovnících a encyklopediích význam pojmů epos, báje, mýtus, balada, pověst - seznámí se s formou divadelní hry - doplní si vědomosti o dobrodružné literatuře - sleduje prostředky dramatizace textu - pochopí využití prostředků popisu v souvislém autorském textu - porozumí různým formám humoru, jeho místu v literatuře a v životě - naučí se z paměti 2-3 básně či dram. text - zpracuje přípravné podklady pro liter. exkurzi a vyvodí závěry z jejího absolvování - poučeně sleduje film nebo divad. představení - seznámí se s příslušným stupněm kurzu bibliograf. gramotnosti - představí spolužákům autora a jeho knihu - vede čtenářský deník 	<p>Literární výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> - V krajinách fantazie - O přátelství a lásce - Věčné příběhy- věčná témata - Nikdy se nevzdávej - Jak jsem potkal lidi - S úsměvem jde všechno líp 	<p>TÚ, MoS, E KMDR, R, PS, PP, B, ČD, PÚ , ŘP, V, Jh, Pv2, R+D, R</p>	<p>OVO : 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.6, 3.8, 3.9</p> <p>PT : Osobnostní a sociální výchova 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4</p> <p>Mediální výchova 1.5, 2.1</p> <p>Multikulturní výchova 1, 3, 5</p>
---	--	---	--

<p>literární představitele</p> <ul style="list-style-type: none"> - posoudí úlohu lidové slovesnosti - zhodnotí význam práce spisovatelů národního obrození - porovná českou a světovou literaturu - zformuluje písemně i ústně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo 	<ul style="list-style-type: none"> - moderní česká a světová literatura 20. století - humor v literatuře - chvála jazyka - science fiction 		<p>PT : Multikulturní výchova 1, 3, 5</p> <p>Mediální výchova 1.1</p> <p>Osobnostní a sociální výchova 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2</p>
---	--	--	---

Český jazyk – kvarta

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - využívá znalostí z učiva skladby při řešení interpunkce - odstraňuje skladební nedostatky - určí poměry mezi větami - využívá získaných poznatků k vytváření jazykových projevů - rozlišuje pravopisné jevy lexikální, morfologické, syntaktické - dbá na spisovnou výslovnost slov českých i přejatých - využívá znalostí o zvukové stránce věty v mluveném projevu - zvládá základní pravopis - chápe způsoby obohacování slovní zásoby - správně volí slova vzhledem k účelu jazykového projevu - v praxi využívá obecná poučení o jazyce, rozlišuje skupiny rozvrstvení - uvede základní poznatky o vývoji českého jazyka - vytvoří vypravování se všemi charakteristickými znaky jak ve formě ústní, tak písemné - pochopí složitější kompozici v uměleckém vypravování 	<p>Jazyková výchova</p> <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - odchylky větné stavby, souvětí souřadné, složité souvětí, čárka ve větě jednoduché a v souvětí <p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy, jména, jejich druhy a tvary, skloňování obecných jmen přejatých, skloňování cizích vlastních jmen, slovesa, přechodníky, psaní velkých písmen <p>Zvuková stránka jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> - hláskosloví, spisovná výslovnost, zvuková stránka věty, psaní a výslovnost slov přejatých <p>Tvoření slov</p> <ul style="list-style-type: none"> - stavba slova a tvoření slov, pravopis související se stavbou slova a s tvořením slov <p>Význam slova</p> <ul style="list-style-type: none"> - slova jednoznačná a mnohoznačná, synonyma, antonyma, homonyma, termíny <p>Jazyky slovanské, obecné výklady o jazyce</p> <ul style="list-style-type: none"> - vývoj českého jazyka, útvary českého jazyka <p>Komunikační slohová výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> - vypravování v běžné komunikaci - vypravování v umělecké oblasti 	<p>T, DC, Pís, Pě, Di, PÚ, PP, PS, Jh, Pv2</p> <p>SÚ, MoS, PS, PP, B, E, PD, PÚ, V, Jh, Mcv, Pv2, R+D</p>	<p>OVO : 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8</p> <p>PT : Mediální výchova 2.1</p> <p>OVO : 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10</p> <p>PT : Mediální výchova 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2</p>

<ul style="list-style-type: none"> - zvládne popis prostý, odborný i líčení - používá prostředky charakteristické pro popis - zpracuje charakteristiku osoby přímou i nepřímou formou - vyplní běžné tiskopisy - sestaví 2 formy životopisu - vypracuje samostatný výklad, dokáže ho adekvátním způsobem přednést - stylizuje jednoduchou úvahu - připraví si kratší proslov a přednese ho před kolektivem - umí řídit diskusi, zapojit se do ní, provést zápis z ní - rozliší základní publicistické útvary - orientuje se v tisku, formuluje svůj vlastní názor - vědomosti získané ve slohu aplikuje v řečnických cvičeních - využívá při rozboru literárního díla základní literární pojmy - charakterizuje významné literární žánry a jejich typy, orientuje se v základních literárních směrech a má přehled o významných představitelích české a světové literatury - tvoří vlastní literární texty - zformuluje písemně i ústně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového přestavení a názory na umělecké dílo 	<ul style="list-style-type: none"> - popis a charakteristika - tiskopisy, životopis - výklad - úvaha - projev, proslov, přednáška - diskuse - publicistické útvary - souhrnné poučení o slohu Literární výchova - česká a světová próza 20. století - česká dramatická tvorba 20. století - česká a světová poezie 20. století - literárně výchovné aktivity 	<p>T, Ú, MoS, E, KMD, R, PS, PP, B, ČD, PÚ, ŘR, V, Jh, Pv2, R+D, R</p>	<p>Osobnostní a sociální výchova 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2</p> <p>OVO : 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9</p> <p>PT : Multikulturní výchova 1, 3, 5</p> <p>Mediální výchova 1.1</p> <p>Osobnostní a sociální výchova 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2</p>
--	--	--	---

Zkratky:

B	beseda
ČD	čtenářský deník
DC	doplňovací cvičení
Di	diktát
E	exkurze
Jh	jazykové hry
KMD	klub mladého diváka
Mcv	mluvní cvičení
MoS	modelové situace
PD	popis s demonstrací
Pě	pětiminutovky
PP	praktické provedení
Pš	písemná práce
PS	práce ve skupinách
PU	problémové úlohy
Pv2	práce ve dvojicích
R+D	recitace, dramatizace
R	referát
ŘR	řízený rozhovor
SÚ	slohový útvar
T	test
Ú	ústní zkoušení
V	vyprávění
OR	Osobnostní rozvoj
SR	Sociální rozvoj
MR	Morální rozvoj
MV	Mediální výchova